

Actualități esperanto

2002-06-07

Într-o lume din ce în ce mai conștientă de drepturile minorităților și de diversitatea lingvistică și culturală, limba internațională esperanto se bucură de o atenție reînnoită din partea factorilor influenți de decizie . . . Organizații și coaliții neguvernamentale fac presiuni pentru introducerea chestiunii limbii internaționale în agenda Organizației Națiunilor Unite și a Uniunii Europene . . . În iulie 1996 Simpozionul Nitobe al Organizațiilor Internaționale a reunit un grup de experți independenți în Praga, Cehia, care a examinat situația limbii esperanto în prezent și a propus includerea ei în dezbateri curente despre drepturi lingvistice și politică lingvistică. Manifestul de la Praga, o redeclarare modernă a valorilor și scopurilor care caracterizează mișcarea esperanto, reliefează democrația lingvistică și conservarea diversității lingvistice . . . Printre vorbitorii de esperanto care au atras atenția mijloacelor de comunicare în ultima vreme se numără Reinhard Selten, câștigătorul Premiului Nobel pentru economie 1994, Zsuzsa Polgár, campioană mondială la șah 1996 și Tivadar Soros, tatăl financierului George Soros . . . Dialoguri Indigene, un program pentru consolidarea dialogului dintre popoarele indigene din întreaga lume, se lipsește de limbile coloniale de odinioară și folosește esperanto ca mijloc de comunicare . . . Iată în continuare câteva date suplimentare actuale despre esperanto.

Scop și origini. Baza a ceea ce a devenit limba internațională esperanto a fost publicată în Varșovia în 1887 de Dr. Ludovic Lazăr Zamenhof. Ideea unei limbi internaționale planificate, care să nu înlocuiască limbile etnice și care să servească de limbă ajutoare, secundară pentru toți, nu era nouă, însă Zamenhof a realizat că o asemenea limbă trebuie să se dezvolte printr-o întrebuintare colectivă, și ca atare și-a limitat propunerea incipientă la o gramatică și un vocabular minimale. Esperanto este acum o limbă evoluată cu o comunitate mondială de vorbitori și cu resurse lingvistice complete. Multe din ideile lui Zamenhof le-au anticipat pe cele ale fondatorului lingvisticii moderne, structuralistul Ferdinand de Saussure (al cărui frate a fost esperantist).

Caracteristici. Esperanto este o limbă atât vorbită cât și scrisă. Lexicul ei este derivat în primul rând din limbi vest-europene, în timp ce sintaxa și morfologia prezintă puternice influențe slave. Morfemele esperanto sunt invariabile și combinabile aproape fără limită în cuvinte diferite, deci limba are mult în comun cu limbi izolate precum chineza, în timp ce structura interioară a cuvintelor prezintă similitudini cu limbi aglutinante, cum ar fi turca, svahili și japoneza.

Dezvoltare. La început limba a constat din vreo 1 000 de rădăcini, din care se pot forma 10 000 sau 12 000 de cuvinte. Astăzi, dicționarele esperanto conțin 15 000 sau 20 000 de rădăcini, din care se pot forma sute de mii de cuvinte, iar limba evoluează neîncetat: Academia de Esperanto controlează actualele tendințe. De-a lungul timpului limba a fost folosită în aproape toate scopurile imaginabile, unele dintre ele polemice

sau problematice. Limba a fost interzisă, și vorbitorii ei persecutați, atât de Stalin, care a considerat-o limba "cosmopoliților", cât și de Hitler, pentru care ea fost o limbă a evreilor (Zamenhof, creatorul limbii, a fost evreu). Datorită întrebuintării limbii ca limbă de familie, momentan sunt vreo 1 000 de vorbitori nativi de esperanto.

Utilizatori. Asociația Universală de Esperanto (UEA), ai cărei membri formează cea mai activă parte a comunității esperantiste, are asociații afiliate în 62 de țări și membri individuali într-un număr aproape dublu de țări. Numărul manualelor vândute și numărul membrilor asociațiilor locale sugerează că numărul persoanelor cu cunoștințe de esperanto cel puțin de bază este de ordinul sutelor de mii sau chiar milioane. Vorbitori de esperanto se găsesc în întreaga lume, cu concentrații demne de remarcat în țări cât se poate de diverse: China, Japonia, Brazilia, Iran, Madagascar, Bulgaria și Cuba.

Învățarea limbii esperanto. Comunicabilitatea prin intermediul limbii esperanto poate fi atinsă foarte repede, ca urmare limba esperanto se prezintă ca o introducere ideală în studiul limbilor străine. În doar câteva săptămâni, cei care studiază esperanto pot începe să folosească limba pentru corespondență și în câteva luni pentru excursii școlare în străinătate. Observații experimentale și neformale atestă faptul că un studiu premergător al limbii esperanto are efecte pozitive asupra studiului atât al primei cât și al celei de a doua limbi. Deși este predată în unele școli, esperanto este învățată mai ales autodidact sau prin corespondență (atât prin poșta tradițională, cât și prin cea electronică). Există manuale și materiale pentru autodidacți în peste 100 de limbi. Un nou sit electronic pentru profesori de esperanto, www.edukado.net, dă o idee despre activitatea educativă curentă.

Recunoaștere oficială. În 1954 Conferința Generală UNESCO a recunoscut că succesele Esperanto sunt în armonie cu țelurile și idealurile UNESCO, și ca urmare s-au stabilit relații între UNESCO și UEA. Colaborarea între cele două organizații continuă. În 1977, Directorul General UNESCO, D-I Amadou-Mahtar M'Bow s-a adresat celui de-al 62-lea Congres Mondial de Esperanto. În 1985, Conferința Generală UNESCO a apelat la țările-membre să promoveze predarea limbii esperanto în școli și folosirea ei în relații internaționale. UEA mai are relații consultative cu Organizația Națiunilor Unite, UNICEF, Consiliul European, Organizația Statelor Americane și Organizația Internațională pentru Standarde.

Întâlniri și călătorii. Anual au loc peste o sută de conferințe și întâlniri în esperanto – fără traducători sau interpreți. Cea mai mare dintre ele este Congresul Mondial de Esperanto, care s-a desfășurat în ultimii ani în Adelaide (1997), Montpellier (1998), Berlin (1999), Tel-Aviv (2000), Zagreb (2001) și Fortaleza, Brazilia (2002). Congrese mondiale de esperanto vor avea loc în Göteborg, Suedia (2003), Beijing, China (2004) și Vilnius, Lituania (2005). Primul simpozion al esperantiștilor din țările arabe s-a desfășurat la Aman în 2000, cel de-al

cincilea Congres pan-american de esperanto a avut loc în Ciudad de México în 2001, iar următorul Congres asiatic de esperanto se va desfășura la Hanoi în 2005. Ediția 2003 a ghidului *Pasporta Servo*, un serviciu sub îngrijirea secției de tineret a UEA, conține 1 286 de adrese de găzduitori-esperantiști în 80 de țări, care oferă găzduire gratuită călătorilor esperantofoni.

Cercetare și bibliotecă. Multe universități includ esperanto în cursurile de lingvistică; câteva o oferă ca subiect de studiu independent. Demne de menționat sunt Universitatea Eötvös Loránd din Budapesta, care oferă diplome în specialitatea esperanto, și Universitatea din Poznań, Polonia, cu specializare în lingvistică. Bibliografia Asociației Americane de Limbi Moderne înregistrează anual peste 300 de publicații de specialitate despre esperanto. Biblioteca Asociației Britanice de Esperanto are peste 20 000 de piese. Alte biblioteci mari sunt: Muzeul Esperanto din Viena (parte din Biblioteca Națională a Austriei), Biblioteca Hodler de la birourile centrale ale Asociației Universale de Esperanto din Rotterdam și Colecția Esperanto din Aalen, Germania. Colecțiile din Viena și Aalen pot fi consultate prin intermediul Internetului și al sistemului de împrumut internațional.

Contacte profesionale și interese speciale. Printre organizațiile pentru vorbitorii de esperanto se numără organizații pentru medici, scriitori, feroviar, oameni de știință, muzicieni și multe altele. În cele mai multe cazuri aceste organizații publică reviste proprii, organizează conferințe și ajută la dezvoltarea limbii pentru utilizare profesională și de specialitate. Academia Internațională a Științelor din San Marino facilitează colaborarea la nivel universitar. Publicații originale și traduse apar regulat în domenii cum ar fi: astronomie, informatică, botanică, entomologie, chimie, drept și filozofie. Există organizații pentru grupuri speciale, cum ar fi: cercetași, nevăzători, jucători de șah și go; în plus, secția de tineret a UEA, TEJO, organizează frecvent întâlniri internaționale și publică periodice proprii. Budhiștii, șintoștii, catolicii, quakerii, protestanții, mormonii și bahaii au organizații proprii, iar multe grupuri active pe tărâm social folosesc limba esperanto.

Literatură. Înfloritoarea tradiție literară în esperanto este recunoscută de PEN Internațional, care a acceptat o filială esperanto la cel de-al 60-lea congres, în septembrie 1993. Notabili între scriitorii contemporani de limba esperanto sunt romancierii Trevor Steele (Australia), István Nemere (Ungaria) și Spomenka Štimec (Croatia); poeții William Auld (Scoția), Mihail Gișpling (Rusia/Israel) și Abel Montagut (Catalunia); eseistii Fernando de Diego (Venezuela) și Kurisu Kei (Japonia). Auld a fost propus pentru Premiul Nobel pentru literatură în 1999 și 2000 pentru contribuțiile sale la poezie.

Traduceri. Printre traducerile literare recent publicate se numără *Bătrânul și marea* de Hemingway, *Stăpânul inelelor* de Tolkien, *Un veac de singurătate* de García Márquez, *Rubaiyat* de Omar Kayam, *Toba de tinichea* de Grass, *Cartea minunilor* de Marco Polo și impunătoarea saga de familie *Visul din casa roșie* de Cao Xueqin. Pentru copii, lui Asterix, Winnie-Pu și Tin-Tin li se alătură Peter cel Zbărlit și Pipi cu ciorapii lungi, în timp ce întreaga serie de cărți Moomintroll a renumitei scriitoare finlandeze Tove Jansson, precum și cărțile din seria Oz de L. Frank Baum sunt disponibile pe Internet. Între traducerile din esperanto demnă de menționat este *Mascaradă*, carte publicată în 1965 de Tivadar Soros, tatăl financiarului George Soros; cartea relatează supraviețuirea familiei autorului în timpul ocupației naziste a Budapestei. Cartea a fost recent publicată în versiuni engleze în Marea Britanie (2000) și în SUA (2001), și a apărut între timp și în rusă, germană, turcă și maghiară.

Teatru și cinema. Lucrări de dramaturgi cum ar fi Goldoni, Ionescu, Shakespeare și Alan Ayckbourn au fost prezentate în ultimii ani în esperanto. Multe din dramele lui Shakespeare există și în esperanto; una dintre cele mai recente prezentări în esperanto a fost cea a *Regelui Lear* la Hanoi, Vietnam, în decembrie 2001, cu actori locali. Deși în recuzita *Marelui dictator* a lui Chaplin s-au folosit afișe în esperanto, filmele de lung metraj în esperanto sunt mai rare. O excepție remarcabilă este *Incubus*, ale cărui dialoguri sunt integral în esperanto.

Muzică. Genurile muzicale în esperanto includ cântece pop și populare, muzică rock, de cabaret, piese pentru soliști și cor, și operă. Compozitori și artiști populari, cum ar fi britanicul Elvis Costello și americanul Michael Jackson, au înregistrat în esperanto, au compus inspirați de esperanto, sau au folosit-o în scopuri promoționale. Câteva piese de pe albumul *Esperanto* publicat de Warner Brothers în Spania în noiembrie 1996 au atins locuri de frunte în topurile spaniole. Între piesele clasice și corale cu texte în esperanto se numără *La Koro Sutro (Sutra inimii)* de Lou Harrison și prima simfonie a lui David Gaines, amândoi americani. Pe Internet se pot găsi situri cu muzică în esperanto, inclusiv câteva cu karaoke în esperanto.

Periodice. Peste o sută de magazine și reviste apar regulat în esperanto, inclusiv revistele lunare *Monato* (de știri și informații), *Fonto* (literatură) și *Esperanto* (revista UEA). *Eventoj* publică ediții electronice, la fel ca și *Monato*; un număr de periodice pun la dispoziție arhive pe Internet. Există și alte periodice: medicale, științifice, religioase, pentru tineret, educative, precum și multe alte reviste literare și publicații de specialitate.

Radio și televiziune. Stații radio din Austria, Brazilia, China, Cuba, Estonia, Italia, Polonia și Ungaria transmit regulat în esperanto; la fel face și Radio Vatican. Unele programe sunt disponibile și pe Internet. Câteva stații TV din diverse țări transmit cursuri de esperanto, cum ar fi recenta adaptare *Mazi în Gondoland* (BBC), transmisă pe canalul 1 polonez.

Internet. Rețelele electronice sunt mijlocul de comunicare cu cea mai rapidă dezvoltare între esperantofoni. Există câteva sute de liste de discuții, care tratează teme de la limbajul de familie până la teoria relativității. Esperanto este folosită frecvent în grupuri de conversație ICQ, IRC și PalTalk. Există sute de mii de situri în esperanto. Câteva pot fi găsite via Biblioteca Virtuală Esperanto la <http://www.esperanto.net/veb/>, altele căutând “esperanto” cu ajutorul oricărui mecanism de căutare.

Servicii UEA. UEA publică cărți, reviste și un anuar cu liste de organizații esperantiste și reprezentanți locali în întreaga lume. Aceste publicații, alături de informații despre discuri și casete, sunt publicate în catalogul UEA, care este disponibil ca tipăritură sau pe Internet la adresa <http://www.uea.org/katalogo>. Librăria asociației stochează peste 3 500 de titluri. Asociația publică, sub titlul *Documente esperanto*, o serie de broșuri în limbile esperanto, engleză și franceză, care conțin studii și rapoarte despre esperanto, și care sunt disponibile la birourile centrale ale asociației din Rotterdam.

Pentru informații suplimentare, contactați UEA la adresele: Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, Olanda (tel. +31-10-436-1044; fax 436-1751; poștă electronică uea@inter.nl.net); 777 United Nations Plaza, New York NY 10017, SUA (tel. +1-212-687-7041; fax 949-4177), sau prin intermediul sitului <http://www.uea.org>.